

Sănătatea și calitatea apei sunt teme actuale pentru majoritatea locuitorilor R. Moldova. Deși „apă potabilă sigură și curată este un drept al omului esențial pentru o viață normală și pentru exercitarea tuturor drepturilor omului”, precum recunoaște atât ONU, cât și UE, mai mult de 1/3 din elevii republicii nu au acces la apă sigură, conformă normativelor în vigoare, expunându-se unui risc pentru sănătate condiționat de poluarea microbiană a apelor de consum și de conținutul excesiv de nitrați, fluor și bor.

Lilia CURCHI

Lacune în asigurarea accesului universal al elevilor la condiții adecvate de igienă

Pentru aproximativ 70% din populația din mediul rural al R. Moldova unica sursă de apă sunt fântânile de mină. Acestea, însă, arată datele Centrului Național de Sănătate Publică (CNSP), au o apă extrem de poluată: circa 90% din numărul probelor investigate conțin în exces nitrați, alte substanțe nocive și microbi patogeni. De rând cu maturii, această apă este consumată de copii, în familie și la școală.

Ioana Bobână, președinta Asociației Femeilor pentru Protecția Mediului și Dezvoltarea Durabilă (AFPMDD), a vizitat, timp de un an, mai multe instituții de învățământ, în special din localitățile rurale, iar tabloul de ansamblu privind accesul copiilor la apă de calitate și la sistemele de sanitație nu este deloc încurajator. „În majoritatea instituțiilor preuniversitare rurale starea sistemelor de sanitație este mult sub limita exigențelor, fapt ce nu permite asigurarea accesului universal al elevilor la condiții adecvate de igienă, de formare și de aplicare a practicilor igienice. Instituțiile preuniversitare nu au capacități pentru a asigura un management eficient al resurselor și al calității apei potabile. În plus, aceste probleme nu sunt tratate drept stringente de către administrația școlilor și a primăriilor, nici fonduri suficiente pentru soluționarea problemelor nu există”, remarcă Ioana Bobână.

Vladimir Bernic, cercetător științific superior la CNSP, spune că în 2014 au fost cercetate condițiile în 1335 instituții preuniversitare din 991 localități, în care își fac studiile 368.356 de copii (164.206 în mediul urban și 204.150 în cel rural). Procentul de copii ce folosesc în instituțiile preuniversitare apă neconformă normelor sanitare la parametrii chimici a constituit, în 2014, cota de 34,3% (126346 elevi), iar ponderea copiilor ce folosesc apă neconformă la parametrii microbiologici – 6,0%. În sectorul rural procentul copiilor ce folosesc apă neconformă după parametrii chimici este de 3,1 ori, iar după parametrii

Accesul la apa potabilă – un drept nerespectat în școlile de la sate

microbiologici de 6,8 ori mai mare față de sectorul urban.

Potrivit cercetărilor, cele mai nefavorabile teritorii din punct de vedere al calității apei potabile și al expunerii elevilor la factori de risc au fost identificate ca fiind raioanele Șoldănești, Edineț, Dondușeni, Ungheni, Soroca, UTAG, Criuleni, Ialoveni, Sângerei, Fălești și Taraclia.

Copiii sunt mai vulnerabili decât populația adultă

Mai mult de 1/3 din elevii republicii nu au acces la apă sigură, conformă normativelor în vigoare, spune Ion Șalaru, medic, vicedirector al CNSP. „Copiii sunt mai vulnerabili decât populația adultă atât la calitatea neconformă a apei, cât și la condiții inadecvate de igienă, de sanitație, ei se îmbolnăvesc mai des. Sunt cifrele concrete la mai multe categorii de boli, cum ar fi hepatita virală A, bolile diareice acute – din totalul bolnavilor, 70 la sută sunt copii. Aceasta denotă faptul că copiii trebuie să beneficieze de o atenție mai specială decât populația generală, pentru a fi mai protejați. În 2010, ONU a declarat dreptul la apă ca fiind un drept fundamental al omului și R. Moldova a semnat această Declarație. Trebuie să o aplicăm, oricât de greu ar fi”, este de părere medicul Ion Șalaru.

Consecințele consumului de apă necalitativă se văd în spitalele din republică. „În mediul rural, în fiecare an, se înregistrează de la una până la 10 izbucniri de infecții intestinale, transmise prin apă, la copii și adolescenți, în grădinițe și în școli. De regulă, este vorba despre hepatita virală A. Dizenteria și salmonelozele se înregistrează în cazuri unice, mult mai rar. În majoritatea cazurilor de vină este apa din fântâni”, spune Vladimir Bernic de la CNSP.

Filtre de apă în două școli din R. Moldova și una din Belarus

Peste 500 de elevi de la Liceul Teoretic Mălăieștii Noi din raionul Criuleni și Gimnaziul Ciuflești din raionul Căușeni beneficiază de câte un filtru de apă, instalat în prima jumătate a anului 2014, la inițiativa Asociației Femeilor pentru Protecția Mediului și Dezvoltarea Durabilă (AFPMDD). La fel, un filtru a fost instalat în Școala medie Barsucovski din raionul Smolensk, Belarus, grație Asociației Obștești „Inițiative Ecologice” din Belarus. Aceste două organizații sunt parteneri în cadrul proiectului „Inițiative de îmbunătățire a calității apei potabile și a sănătății copiilor din școlile rurale”, implementat cu suportul programului SECTOR al Centrului Regional de Mediu pentru Europa Centrală și de Est (REC) și cu suportul financiar al Guvernului Suediei. Scopul general al proiectului este promovarea deciziilor conferinței a V-a ministeriale „Mediu și Sănătatea”, prin consolidarea capacităților Autorităților Publice Locale în domeniul calității apei potabile și a sănătății copiilor; și prin activități concrete de educație în instituțiile de învățământ cu scopul de a îmbunătăți calitatea apei potabile și a igienei personale a elevilor.

„În cadrul proiectului am analizat situația din școli și am elaborat raportul „Calitatea apei potabile și accesul la sanitație în instituțiile preuniversitare din Republica Moldova”, în baza căruia am organizat ateliere de lucru în

raioanele Fălești, Sângerei, Călărași și Criuleni și întruniri regionale la Bălți și Cahul, la care am discutat despre implementarea angajamentelor luate la Conferința de la Parma, Italia, din martie 2010”, spune Xenia Cechina, director executiv al AFPMDD. „De asemenea, în localitățile cu cele mai mari probleme de aprovizionare cu apă potabilă, am desfășurat chestionarea populației cu privire la impactul calității apei asupra sănătății mamei și copilului, obiceiurile legate de folosirea apei în familie, egalitatea șanselor pentru femei și bărbați, informarea despre testarea calității apei, informarea despre cauzele poluării, soluții alternative și costuri; propuneri/demersuri pentru construirea toaletei ecologice, asigurarea apei potabile sigure în școli, grădinițe și dispensar. Cu regret, am constatat că populația nu este informată cu privire la calitatea apei, în foarte puține școli această informație este afișată pentru public. Populația nu cunoaște despre impactul apei necalitative asupra sănătății lor și

Ecologice din Moldova. Acest proiect realizat de echipa AFPMDD vine să dea puțin draperia într-o parte și să le amintească celor maturi că, indiferent de problemele pe care le au zi de zi, trebuie să privească cu alți ochi la acea cană cu apă pe care o întind copiilor. Este ca un dangăt de clopot, o atenționare pentru autorități, spune Alecu Reniță.

„Este foarte bine că organizațiile neguvernamentale abordează această problemă, căci doar autoritățile publice nu o pot soluționa. Autoritățile publice pot să ofere anumite soluții, să dezvolte și să promoveze politici. În implementarea obiectivelor de asigurare a accesului echitabil și universal la sisteme îmbunătățite de aprovizionare cu apă și sanitație, societatea civilă trebuie să fie ca un imbold pentru autorități – să le mobilizeze, să le preseze, să le critice, să le susțină”, remarcă vicedirectorul CNSP, Ion Șalaru.

Timp de un an, de la începutul implementării acestui proiect de cooperare, calitatea apei potabile

sanitație în instituțiile de învățământ din sate. În cea mai mare parte din instituțiile preuniversitare rurale starea sistemelor de sanitație este mult sub limita exigențelor, ceea ce nu permite asigurarea accesului universal al elevilor la condiții adecvate de igienă, de cultivare și de aplicare a practicilor igienice, constată Vladimir Bernic.

Continuă să crească procentul școlilor din republică unde lipsește sau nu funcționează sistemele de canalizare, fapt ce limitează accesul elevilor la condiții igienice, cei mai dezavantajați fiind de asemenea copiii de la sate. „În 20,7% din școli starea tehnico-sanitară a WC-urilor este nesatisfăcătoare, iar în sectorul rural 75,2% din școli au doar WC exterior. În 3,3% din școlile republicii lipsesc lavoarele. Locul amplasării lavoarelor în școală nu favorizează respectarea de către elevi a regulilor elementare de igienă, precum spălarea pe mâini înainte de masă și îndată după folosirea WC-urilor”, spune Bernic.

Femeile le pasă de calitatea apei

În mediul rural, de rând cu profesorii, femeile sunt cele care se implică activ în căutarea de soluții pentru asigurarea calității apei potabile. Este un lucru, firesc, de altfel, pentru

Sute de copii de la Liceul Teoretic Mălăieștii Noi, Criuleni, au acces la apă potabilă grație demersurilor și implicării Asociației Femeilor pentru Protecția Mediului și Dezvoltarea Durabilă

a copiilor. Pentru a contribui la acoperirea acestui gol informațional, am realizat o serie de materiale, inclusiv emisiuni radio, am editat și distribuit gratuit în școli și primării 4000 de flayere și 1000 exemplare ale publicației „Apă de băut în fiecare casă”, cu privire la îmbunătățirea sănătății populației prin dezvoltarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare, inclusiv tratare și filtrare a apei, am creat un film documentar la temă”, spune Xenia Cechina.

Această inițiativă trebuie încurajată și multiplicată, extinsă în mai multe localități, chiar pentru a cuprinde o gamă de obiective de menire socială, nu doar școli și grădinițe, dar și spitale, centre de sănătate publică, este de părere viceministrul Mediului, Dorin Dușciac. Și Lilia Osoianu, reprezentant al Oficiului Teritorial Bălți al Cancelariei de Stat, remarcă faptul că acest proiect trebuie să fie doar un început, căci rezultatele arată că se merită de a găsi și alte surse de finanțare, întru asigurarea calității apei potabile și în cât mai multe instituții școlare din republică.

Calitatea apei potabile este o problemă veche în R. Moldova, moștenită de la comunistii sovietici, doar că în ultimele decenii a fost adusă de ecologiști în spațiul public, menționează Alecu Reniță, președintele Mișcării

consumată zilnic de elevii din școlile de la sate, a fost discutată în mai multe localități, fapt ce denotă importanța problemei abordată de proiect, spune Victor Cotruță, directorul executiv al Centrului Regional de Mediu Moldova. Din păcate, continuă dlui, foarte puține școli au acces la apă potabilă, iar acest proiect a demonstrat că și cu resurse mici pot fi obținute rezultate bune.

După un an de monitorizare a situației din domeniu, de întâlniri cu copii, maturi, părinți, medici, autorități, membrii AFPMDD au ajuns la o concluzie durată, expusă la Conferința de finalizare a proiectului, în septembrie 2014 - „domeniul asigurării cu apă și sanitație este administrat în R. Moldova de cinci ministere, precum și de Agenția de stat „Apele Moldovei”. Se pare că proverbul românesc „copilul cu multe moașe rămâne cu buricul netăiat” se adevărește în acest domeniu, or, din păcate, cu toate strategiile și planurile de acțiune, instituțiile preuniversitare din școlile rurale nu asigură accesul copiilor la apă potabilă sigură și la condiții igienice adecvate.

Școli fără lavoare și cu WC-uri în curte

În afară de problema calității apei, o altă durere de cap este accesul la

orice mamă fiind prioritară sănătatea copiilor. Cadrele didactice, femeile de la sate ar trebui să formeze nuclele viitoarelor acțiuni de conștientizare a factorilor de decizie, precum și a celorlalți membri ai comunității privind respectarea dreptului de apă potabilă de calitate. Aceasta este una din concluziile expuse în lucrarea „Apă de băut în fiecare casă”, editată de AFPMDD. De asemenea, o altă constatare este că, în foarte multe sate, sunt implementate proiecte de asigurare cu apă potabilă și servicii de canalizare, dar fără a fi soluționată problema stațiilor de epurare. Astfel, apele uzate ajung în final, cu tot cu substanțele nocive, în aceleași straturi de apă freatică din care se face alimentarea. În lipsa stațiilor de epurare a apei uzate, practic, avem un cerc vicios în care problema nu este rezolvată.

Este nevoie, cu siguranță, conchide Ioana Bobână, președinta AFPMDD, de un complex de măsuri de prevenție, de o informare și conștientizare continuă a populației, dar și de o monitorizare și presiune asupra factorilor de decizie, întru îmbunătățirea sistemului de aprovizionare cu apă potabilă a localităților, întru asigurarea accesului tuturor elevilor la sisteme îmbunătățite de apă potabilă și condiții igienice adecvate.